

PERGE, GABRIELLA:
**REZEPTIVE MEHRSPRACHIGKEIT. EINE STUDIE ZUR UNTERSUCHUNG
DER ENTWICKLUNG DER INDIVIDUELLEN MEHRSPRACHIGKEIT IM
INSTITUTIONELLEN FREMDSPRACHENUNTERRICHT IN UNGARN**

Budapest: Eötvös-József-Collegium, 2018, 258 p.

ISBN 978-615-5897-15-3

Ropoli-Szabó Vivien

szabovivien@student.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola,
Alkalmazott Nyelvészet Doktori Program

<https://orcid.org/0009-0001-9740-927X>

Perge Gabriella monográfiája, a *Rezeptive Mehrsprachigkeit. Eine Studie zur Untersuchung der Entwicklung der individuellen Mehrsprachigkeit im institutionellen Fremdsprachenunterricht in Ungarn* c. kötet Budapesten, az ELTE Eötvös József Collegium gondozásában jelent meg 2018-ban, a *Cathedra Magistrorum CM-Beiträge zur Lehrerforschung* sorozat B alsorozatának (*Monographien*) első köteteként¹.

A kiadványt megjelentető Eötvös József Collegium 1895-ös alapítása óta meghatározó szerepet tölt be a magyar értelmiség és a tudós tanárok képzésében. Az intézmény szellemiségét és történeti küldetését jól szemlélteti a sorozat hitvallása is: „Jóllehet az Eötvös Collegium autonóm intézményként kezdte meg működését, az internátus mégis elsősorban kiegészítette hallgatóinak egyetemi tanulmányait, ráadásul megtestesítette az oktatáspolitikusok által megalkotott új tanárképzési ideált: tudós tanárok kerültek ki az intézmény falai közül” (Garai, 2011, p. 200).

¹ A könyv elérhetősége: https://eotvos.elte.hu/media/25/09/44b33f7ae02f22f513c704013e09ecc35960de4018afbadfb2fe2e2662543/ec_Cathedra-Magistrorum-B.1-Rezeptive-Mehrsprachigkeit-G.-Perge.pdf

Ezt a célkitűzést szolgálja a Cathedra Magistrorum – Tanáradadémia is, amely az Eötvös József Collegium szakmai műhelyeként jött létre azzal a céllal, hogy hozzájáruljon a tudóstanár-utánpótlás képzéséhez, melynek során középpontba állítja a tanárság és tanulás kutatását, támogatva ezzel a tanár szakos hallgatók szakmai fejlődését, tanári tudásuk és gondolkodásmódjuk kialakulását (Feld-Knapp, 2013, p. 391). A Collegium alapításakor megfogalmazott küldetés – a színvonalas tanárképzés és a tudós tanár eszményének erősítése – ezzel a kezdeményezéssel a 21. században is élő hagyomány marad (Feld-Knapp, 2011, 2013). A Tanáradadémia szakmai programjainak keretében a résztvevők megismerkedhetnek a tanárság és a tanulás kutatásának legújabb eredményeivel, valamint saját kutatómunkát is végezhetnek. A műhelymunkában hazai és nemzetközi elismert szakemberek vesznek részt.

A Cathedra Magistrorum szakmai munkájának egyik fontos alappillére a saját sorozata (*CM-Beiträge zur Lehrerforschung*), melynek kötetei 2012 óta jelennek meg az idegennyelv-szakdidaktika aktuális és releváns témáit középpontba állítva.

Az eddig megjelent kötetek a következők:

- I. *Beruf und Berufung* (2012)
- II. *Mehrsprachigkeit* (2014)
- III. *Grammatik* (2016)
- IV. *Literatur* (2018)
- V. *Lexik* (2020)
- VI. *Kompetenzen und Standards* (2022)
- VII. *Kunst des Unterrichtens* (2025)²

Az eddig hét kötetet felölelő sorozatnak két alsorozata is van, melyek közül a B alsorozat keretében monográfiák jelennek meg. Ebbe illeszkedik Perge Gabriella monográfiája, amely az egyéni receptív többnyelvűség kérdésével és annak intézményes keretek között történő fejlesztési lehetőségével foglalkozik a magyar intézményes idegennyelv-oktatásban.

A téma újszerűsége abban rejlik, hogy a többnyelvűség receptív aspektusát helyezi előtérbe. Bár a hazai német idegennyelv-didaktikában – például Feld-Knapp Ilona munkássága révén (2009, 2014) – már megjelentek az egyéni többnyelvűség fejlesztését célzó vizsgálatok, a kifejezetten receptív többnyelvűsége fókuszáló, empirikusan megalapozott elemzések eddig kevésbé kerültek a kutatások középpontjába. Ezzel a szerző hozzájárul ahhoz a szakmai diskurzushoz, amely a többnyelvűség európai jelentőségét tárgyalja. A kötet rámutat arra, hogy a receptív készségek tudatos fejlesztése kulcsfontosságú lehet az Európai Unió által szorgalmazott többnyelvűségi célkitűzések elérésében, mivel ezen készség birtokában áthidalható a szakadék a különböző nyelvcsaládok között, és hatékonyabbá tehető a nyelvi sokszínűség megőrzése az intézményes nyelvvoktatásban.

² A kötetek elérhetősége: <https://eotvos.elte.hu/szakmai-munka/cathedra-magistrorum/kotetek>

Az alábbiakban a kötet felépítésének és tartalmi egységeinek részletes bemutatására kerül sor. Az első elméleti fejezet a tanulásra és az idegennyelv-tanulásra összpontosít. Először a tanulást mint különböző tudományos diszciplínák kutatási tárgyát vizsgálja, majd különféle tanulásemelvények jelentőségét tárgyalja az egyéni többnyelvűség támogatásának szempontjából, illetve a tanulást a nyelvi fejlődés kontextusában.

A második elméleti fejezet középpontjában a többnyelvűség áll, melynek során a szerző a fogalom meghatározása után a többnyelvűséggel foglalkozó kutatásokat veszi górcső alá, melynek során kitér a nyelvelsajátítási kutatásokra, valamint középpontba kerülnek a többnyelvűség kognitív és neurológiai alapjai.

A szerző foglalkozik még a többnyelvűséggel az idegennyelv-didaktika kontextusában is, melynek során bemutatja a tanárkutatás (*Lehrerforschung*) területén született kutatási eredményeket. Ezen túl olyan nemzetközi didaktikai koncepciókat ismertet, amelyek a nyelvi cselekvőképesség fejlesztését több nyelv kontextusában tárgyalják, úgy mint a többnyelvűség didaktikája (*Mehrsprachigkeitsdidaktik*) vagy az interkomprehenzió (*Interkomprehension*). Megjelennek a fejezetben továbbá a többnyelvűség kutatásának kutatómódszertani kérdéskérdései is.

A következő fejezet témája az olvasás; az olvasásról szóló kutatási eredmények. Miután a szerző definiálja és behatárolja az olvasás mint dekódolás és nyelvi cselekvés fogalmát, foglalkozik az olvasással az anyanyelv és idegennyelv kontextusában, és annak speciális jellemzőivel. A fejezet további központi elemei: az olvasási kompetencia különböző modellezési lehetőségeinek jellemzése, valamint az olvasási stratégiák tárgyalása.

A szerző empirikus kutatásának középpontjában a szöveg áll, így az utolsó elméleti fejezet a szövegre mint különböző tudományterületek kutatási témájára koncentrálnak. Ezenkívül szövegek jellemzéséhez használt modellezések és a tanulmány szempontjából releváns szövegelemzési módszerek, illetve a szövegfeldolgozás folyamatáról, modellezéséről szóló tudományosan megalapozott ismeretek kerülnek megjelenítésre.

Az elméleti megalapozást követően a szerző bemutatja az általa elvégzett idegennyelv-didaktikai empirikus kutatást. Húsz magyar anyanyelvű középiskolai tanuló körében végzett vizsgálatot, akik intézményes keretek között angolt és németet tanulnak idegen nyelvként. A kutatás célja a nyelvi cselekvőképesség – azaz a nyelv társadalmi kontextusban történő, célirányos és sikeres alkalmazásának (vö. Hufeisen & Neuner, 2003) – vizsgálata volt, különös tekintettel a receptív nyelvhasználatra. Fontos hangsúlyozni a két fogalom közötti szoros kapcsolatot: míg a nyelvi cselekvőképesség általánosságban a sikeres nyelvi interakcióra való képességet jelöli, addig a receptív többnyelvűség ennek egy speciális megnyilvánulása. Ebben az esetben a cselekvőképesség a megértési folyamatokban realizálódik: a nyelvhasználó korábbi nyelvi tapasztalatait és transzferfolyamatait mozgósítva válik képessé idegen nyelvű szövegek feldolgozására, anélkül, hogy az adott nyelvet produktív szinten (beszéd vagy írás) ismerné. A kutatás arra a kérdésre kereste a választ, hogy melyek azok a speciális jegyek, amelyekkel jellemezhető a tanulók nyelvi cselekvőképessége a három vizsgált nyelv esetén (magyar, német és angol), és hogyan mutatkozik meg a kutatásban résztvevő tanulók receptív többnyelvűsége.

A szerző a kutatás során a módszertani trianguláció elvét alkalmazta, amely az alábbi lépésekből állt:

- 1) az adatfelvétel alapját képező magyar, német és angol nyelvű szövegek szövegnyelvészeti elemzése,
- 2) az elemzett szövegek vizsgálata a szövegfeldolgozás folyamatában a tanulók perspektívájából, reflektált interjúk segítségével,
- 3) az egyéni szövegértési folyamat mérése szövegértést ellenőrző kérdések segítségével,
- 4) reflektálás a saját értési folyamatra, kérdőív segítségével.

A szerző a szövegelemzés, a reflektált interjúk és a szövegértési mérés adatait kvalitatív módszerekkel dolgozta fel; a résztvevők saját szövegértési folyamataira reflektáló kérdőívek válaszait pedig statisztikai elemzésnek vetette alá.

Az adatalemzés bemutatása után a szerző a kutatási eredményeket az egyéni többnyelvűséget illető jelentőségük szempontjából mutatja be. A kutatási eredmények alapján a résztvevő tanulók nyelvi cselekvőképességének minősége és annak sajátosságai állapíthatók meg. A három vizsgált nyelv összevetése során a szerző feltárta a szövegfeldolgozási folyamatok jellegzetességeit, és rámutatott a nyelvek közötti hasonlóságokra, valamint a szövegértési stratégiákban mutatkozó különbségekre. A vizsgálat igazolta, hogy a magyar anyanyelvű tanulók receptív nyelvhasználatuk során a korábban tanult idegen nyelv jelentős transzferbázisként szolgál a német szövegek megértéséhez.

Az eredmények szerint létezik egy egyéni nyelvi cselekvőképesség, amely az egyes nyelvek esetében eltérő jegyeket mutat, és szorosan kötődik az adott nyelv specifikus ismeretéhez (*nyelvi bázis*). Ugyanakkor a kognitív feldolgozási munka – például a következtetések levonása vagy a globális szövegértés – nyelvtől független, így ezek a képességek sikeresen transzferálhatók egyik nyelvről a másikra. A szerző rávilágít arra is, hogy a tudatos stratégiahasználat tanításával az olvasás során végbemenő kognitív teljesítmény jelentősen optimalizálható.

Az empirikus vizsgálat eredményei igazolják, hogy a német és angol szövegek megértésében egyszerre segítenek a két nyelv közötti tipológiai hasonlóságok és az általános nyelvtanulási stratégiák. A német és angol nyelven írt szövegek olvasásánál elvárt a magyar anyanyelvű tanulóktól, hogy egy más nyelvi struktúrába, szisztémába helyezték magukat. Ennek a képességnek előfeltétele a specifikus problémamegoldási stratégiák alkalmazása.

A kötet elméleti háttere interdiszciplinárisan megalapozott. Hiánypótló értékkel bír, amiért nem csupán általános értelemben véve nyelvpolitikai szinten járja körbe az egyéni többnyelvűség kérdéskörét, hanem a magyarországi intézményes nyelvoktatás körülményeihez viszonyítva is. Központi gondolata, hogy a receptív készségekhez kapcsolódó nyelvi cselekvőképesség a szociális cselekvés egyik formája. Ezáltal a nyelvhasználat nem csupán információátadásként, hanem társas tevékenységként is megjelenik, amelyben a befogadó aktívan részt vesz a jelentéskötés folyamatában. Ezen összefüggésnek nagy szerepe van a nyelvoktatásban a pragmatikai fordulat óta (Feld-Knapp, 2009, p. 61).

A kötet újszerűsége egyrészt, hogy a tanulók nyelvi cselekvőképességét három nyelv esetében is vizsgálja, megfigyelve ezáltal a nyelvek közti transzfer hatásait. Másrészt foglalkozik a szövegértés során végbemenő mentális folyamatokkal (reflektált interjúk segítségével).

A tartalmat tekintve különös jelentőségű a mű interdiszciplináris dimenziója. A szerző kiemelt jelentőséget tulajdonít a kognitív pszichológia, az agykutatás, a nyelvészet és a szakdidaktika ismereteinek, ezáltal komplex módon megközelítve a többnyelvűség fogalmát, érzékeltetve, hogy a nyelvi kompetencia összefügg a kognitív és szociális képességekkel is.

Ugyanakkor a részletes elméleti keret miatt a kötet értelmezéséhez szükséges bizonyos háttér tudás. Noha pontos terminológiát alkalmaz a szerző, elsősorban szakemberek, nyelvpedagógusok, kutatók részére lehet ajánlott az írás, akik jártasak az érintett szakterületen. A laikus olvasók számára bizonyos elméleti részekben a tények feltárása nehezen követhető lehet, viszont a szakterületen dolgozóknak, akik szeretnék ismereteiket a témáról bővíteni, a kötet fontos alaplúként szolgálhat.

Összegzésül elmondható, hogy a kötet tudományos értéke kiemelkedő, különös tekintettel a magyarországi nyelvoktatás és oktatáspolitikai szempontjaira. A szerző olyan kérdésköröket vizsgál, amelyek kulcsfontosságúak a nyelvi diverzitás és a többnyelvűség globális célkitűzéseihez. Az empirikus kutatás egyedi jelentősége abban rejlik, hogy a nyelvi cselekvőképességet komplex módon elemzi, és eredményei közvetlenül hasznosíthatók a magyarországi idegennyelv-oktatás módszertani fejlesztésében. Következtetései a nyelvtanárok, tanárképzők és oktatáspolitikai döntéshozók számára egyaránt iránymutatóak lehetnek. A kötet empirikus eredményei a receptív készségek tudatos fejlesztésén keresztül olyan tanulásszervezési és módszertani támpontokat kínálnak, amelyek az intézményes idegennyelv-oktatásban a többnyelvű tanulási utak tervezését és támogatását segíthetik. A kötet így nemcsak tudományosan megalapozott munka, hanem a többnyelvűség-kutatás és a nyelvi megértés kognitív folyamatai iránt érdeklődők számára is különösen értékes.

IRODALOM

- Feld-Knapp, I. (2009). *Erfolgreich kommunizieren zwischen den Kulturen: Überlegungen zu kommunikativen und interkulturellen Kompetenzen im DaF-Unterricht*. Jahrbuch der Ungarischen Germanistik, 60–72.
- Feld-Knapp, I. (2011). *Cathedra Magistrorum – Lehrerforschung. Lehrer-Denken und Lehrer-Wissen*. In Lócsi, L., & I. Feld-Knapp, I. (Eds.), *Lustrum: Sollemnia aedificia a. D. MCMXI inaugurati* (Studia Germanica 5, 982–996). Typotex Kiadó / Eötvös Collegium. https://cseri.web.elte.hu/lustrum/Festschrift_-_Germanica_5_-_Feld-Knapp_%28Druckvorlage%29.pdf
- Feld-Knapp, I. (2013). *Cathedra Magistrorum: Tanárakadémia*. In Gángó, G. (Ed.), *A kincset csak fáradsággal hozhatjuk napvilágra: Tanulmánykötet báró Eötvös József születésének 200. évfordulójára*, 391–398. ELTE Eötvös József Collegium. https://eotvos.elte.hu/media/49/80/0869b0932badae9e0b3d8967e6e0d3ef5cd5f2494dc4c7f6385c3e33436b/ec_Eotvos_kotet.pdf
- Feld-Knapp, I. (2014). *Mehrsprachigkeit und Fremdsprachenunterricht*. In: Feld-Knapp, Ilona (Ed.), *Mehrsprachigkeit (= CM-Beiträge zur Lehrerforschung 2)*. Budapest: Eötvös-József-Collegium. 15–31.

Garai, I. (2011). *A magyar középiskolai tanári szakma kialakulása: Az Eötvös Collegium helye a magyar tanárképzésben a századfordulón*. ELTE Eötvös József Collegium.

<https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/26148>

Hufeisen, B., & Neuner, G. (Eds.) (2003). *Mehrsprachigkeitskonzept – Tertiärsprachenlernen – Deutsch nach Englisch*. Strassburg: Europarat.